

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Калина Бахнева Бахнева, преподавател в Катедрата по славянски литератури, СУ „Св. Климент Охридски”,

със заповед № РЗЗ-6064 от 14.12.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”, определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд за присъждане на научна степен 'доктор на науките' в област на висше образование: Хуманитарни науки, професионално направление Филология (Теория и история на литературата).

Автор: доц. д-р Жоржета Петрова Чолакова, ръководител на Катедра Славистици към Филологическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

Тема: *Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в Чешкия романтизъм*

1. Общо представяне на процедурата и дисертанта

Представеният от доц. д-р Жоржета Петрова Чолакова комплект материали на хартиен носител и в електронен вид е в съответствие с Чл.45 (4) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Авторката на дисертационния труд не се нуждае от обстойно представяне. Доц. д-р Ж. Чолакова е учен с международна известност и авторитет, носител на престижни български и чешки награди за научна и преводаческа дейност, дългогодишен Ръководител на Катедрата Славистика, в периода 2007–2011 г. – Декан на Филологическия факултет, а от 2011 до 2014 г., – Зам.-ректор по учебната и издателската дейност на ПУ „Паисий Хилендарски”. Творческата биография на известната бохемистката и славистка обхваща членството ѝ в български и чешки научни съвети, както и в Дружеството на преводачите в Пловдив, специализации в Чехия и Сърбия, работата като лектор (1998–2002; 2009–2010) по български език и култура във Франция, многократно участие в програмите по преподавателска мобилност, а също в наши и чужди проекти, научно ръководство на докторанти, дейността ѝ като отговорен редактор на родни и чуждестранни издания, сред които е и единственото българско славистично списание „Славянски диалози”, членство в международни редакционни колегии.

Достойна биография на университетски преподавател и учен.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността на дисертационния труд – разбрана като разработване на същностен и важен за литературната теория и история научен проблем – е безспорна. Многоаспектното философско и естетическо изследване на произхода, развитието и функцията на даден художествен феномен е принципно значимо, още повече, когато е осъществено от специалист с научната класа и духовния потенциал на доц. д-р Жоржета Чолакова. Диахронното и синхронното проучване на интересувашата авторката образна структура е съпроводено със същественото за литературната наука и приносното за съвременното (българско) литературознание разработване на теорията на отражението, теоретичното осмисляне на ролята на субекта в конструирания (пейзажен) образ на света, доразвитите философски и естетически принципи на Романтизма (синонимията пейзаж и романтичен и др.).

Дисертацията е актуална и с разгледания въпрос за мястото на Чешкия романтизъм в европейската културна еволюция, както и с проблематизираната същност на романтичeskото съзнание в Чехия. Отбелязвайки актуалността на темата за

романтическият светоглед, се присъединявам към възгледите на представителите на днешната полска литературна история и културология, разглеждащи епохата на Романтизма като предвестник на (Пост)модерността.

Представата за съвременна разработка се свързва и с оригиналната изследователска перспектива, според която авторката създава история на европейската литература и библейско-евангелска мисъл въз основа на водеща за европейската / световната цивилизация природна реалност и ключова митопоетическа доминанта.

3. Познание на проблема

Изключително добро познание на специализираната литература върху дисертационния проблем. Авторката на доктората разработва нова тематична и проблемна област и произтичаща от същността ѝ философска, естетическа и културно-антропологическа перспектива. Изследователското поле до голяма степен е зададено от предходни публикации на доц. д-р Чолакова, свързани с темата на дисертацията. Те заявяват въпроса за (нео)романтическото езеро като една от доминиращите сфери на творчески интерес на известната бохемистка. Познанието на литературата, свързана с предмета на докторския труд, както и респектиращата обща култура на авторката, са неделими от индивидуалната научна гледна точка към разработвания материал и ярко изразената критическа оценка към посочената и много добре подредената библиография.

4. Методика на изследването

Доц. д-р Чолакова обосновава убедително и находчиво отказа си за формулиране на доминираща методология. Нежеланието за следване и робуване на конкретни методологически подходи заслужава внимание не само поради нетрадиционното представяне на избрания изследователския път, но и от гледна точка на кореспонденцията му с най-добрите проучвателни принципи на съвременната литературна теория и история. Имам предвид осъщественото в труда великолепно съчетание между тематология, компаративистика, феноменология и (конологична) херменевтика, която, както знаем, е много повече умение, способност, отколкото теория и метод и която е невъзможна без обединението на методологическите начала на отделните теории на литературата през XX век.

Комплексният изследователски подход е синхронизиран с проучвания материал, който освен *sensu stricto* литературни текстове, обхваща история на философските, теологическите и естетическите идеи, творби на изобразителното изкуство, фолклорни паметници и други текстове на културата. Синтезът между споменатите начини на изследване позволяват постигането на цялостно, задълбочено и динамично познание на разисквания езерен образ, разбран като средоточие на реални и метафизически феномени, обективни съждения и субективни нагласи.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Доц. д-р Жоржета Чолакова представя подчертано евристичен текст с ярко очертана диалогична структура и принос към теорията и историята на литературата. Тази същност на новаторското изследване проличава още в първата част, *Prolegomena*, в която авторката дебатира върху методологическия регламент, осмисля възможността за прилагане в рамките на перспективната компаративистична стратегия на иматологичния, тематологичния и митокритичния поход, поставя въпроса за инвентивността на езерния образ, за отсъствието му до Предромантизма и за естетическата концептуализация на езерото (преди всичко Леман) в романтическата епоха.

Важна за същността на изследването е проблематизираната във въвеждащата част релация природа – пейзаж (мислена като отношение между реално – нереално, обективно – субективно, емпирично – художествено и т.н), както и проследената

философска и естетическа теория на конструиращите релацията понятия. Разгледаният многокомпонентен исторически и теоретичен смисъл на термините „природа” и „пейзаж”, сам по себе си ценен, се оказва необходим и за по-нататъшния ход на изложението – анализираното полиаспектно съотнасяне от Античността до Романтизма на езерния образ към природното и пейзажното начало.

Основно във връзка с отношението литературен лит – митът в литературата, в тази начална и изключително концептуална част се поставя въпросът за античното и библейското езеро – досега неразработвана културна сфера, още повече според интелектуалните измерения и критическата дълбочина, които въпросът придобива в проучването на доц. Чолакова. Не толкова дори бих проблематизирала, колкото преповторила редица съждения на изследователката за охудожествяването на акватичната реалия в Античността и Библията, защото те заслужават да бъдат запомнени. Между тях със сигурност са: обобщението на езерния образ при Стаций, който превръща езерото в „удоволствено място”, интерпретацията на акватичното понятие в поезията на Вергилий, предвещаващ романтичното световъзприемане на реалитета / образа, или откритата от авторката подмяна на Генисаретското море с езеро със същото название.

С оглед на ограничения обем на жанра „становище”, който вече надхвърлям, ще кажа единствено, че обобщеното в главите *Античното езеро* и *Библейското езеро* заслужава дълбок поклон пред авторката на *Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в Чешкия романтизъм*. Какво провокира това мое некритическо, а по-скоро оценъчно изказване? Преди всичко фактът, че изследователката интерпретира културни зони, излизащи извън пряката ѝ специализация на бохемист и славист. С вещината на класик и теолог колегата великолепно обобщава поетичката специфика на езерната структура в сами по себе си трудни за проучване от специалисти – класици и теолози – епохи (Античността, юдаизма, християнството) и сложни за разчитане текстове (Стария и Новия завет). Подобно начинание издига авторитета на българската славистика, а в случая и на пловдивската славистична традиция и школа.

Сходна нагласа за „излизане” към големия свят на западноевропейската литература се открива и в следващите глави, посветени на поетическите конотации и трансформации на ключовите за изследването реалия и образ в епохата на Средновековието, Барока и Класицизма. Заявеното в заглавието съсредоточаване върху митопоетическия произход и художествените преображения на езерото в Чешкия романтизъм отстъпва място на цялостното представяне на изследователската доминанта във водещите литератури / култури на Европа.

Авторката всъщност пише своеобразна история на античната и западноевропейската литература, разгледана през призмата на философската и естетическата трансформация на изследваното понятие. Ето защо, както тематично, така и смислово докторатът надхвърля темата, заявена в заглавието. Не само с обема си трудът надминава изискванията за „голям докторат”. Трудът е много повече от изследване върху художествения развой и контекстуализациите на езерото в Чешкия романтизъм.

След конципирането на средновековната литературна представа за езерото като синтез между събитие и природа, ренесансовото апокалиптично въобразяване на геената като езеро, но и на езерните води като елемент от идеализираното пространство, обобщението на бароковото „огнено езеро” в *Изгубеният рай* на Джон Милтън и отбелязването на оригиналната / неочакваната поява на езерния образ в класицистичната поезия на Александър Поуп, Жоржета Чолакова разглежда фреквентно учестеното и смислово разнообразното присъствие на образа в

Предромантизма (от „историческото“ и фолклорно-баладичното езеро при Ян Колар, през „езерото в Осиановия пейзаж“ и ролята му на *locus amoenus* в поезията на Франтишек Ладислав Челаковски, до еманципирането му като самостоятелна философска и естетическа величина в творчеството на Жан-Жак Русо и Йохан В. Гьоте). Поетическият път на езерото до Романтизма, в който реалитата / образът „означава целия интенционален спектър“ на епохата е очертан. Но това е и подстъпът към специфичната функция на езерната образна структура в поемата *Май* на Карел Хинек Маха – в целостта на дисертационния текст художественото съвършенство на творбата се схваща като синтез между авторската творческа дарба и (не)съзнавано въздействие / усвояване на европейската културна история. Изводите, посветени на езерната поезика на Чешкия романтизъм, достойно увенчават дългогодишния изследователски интерес на Жоржета Чолакова към романтическата епоха в Чехия и новаторското ѝ тълкуване в докторския труд.

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта

Авторката на дисертационния труд представя 21 студии и статии, свързани с темата на настоящото изследване. Текстовете, издадени в авторитетни наши и чуждестранни научни сборници и специализирана периодика, свидетелстват за трайния, десетгодишен творчески интерес към разработваната тема.

7. Автореферат

Авторефератът оразява съдържанието на доктората и подчертава характерните аспекти от творческия почерк на авторката – умението ѝ за синтез, ясен и точен стил, кратък и съдържателен изказ.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Убедена съм, че публикуваният докторат ще бъде ценен източник на научно знание за специалисти и широка читателска аудитория, изкушена от проблемите на съвременната хуманитаристика. Книгата ще онагледява и тиражира високата научна мисъл на авторката и ще е образец за проучване, в което приносът към литературната славистика е неделим от откритията в областта на античната и западноевропейската литература. Включено в критическия канон на хуманитарните университетски специалности и дисциплини (История на западноевропейската литература, История на славянските литератури, История на отделните национални славянски литератури и др.), изданието на *Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в Чешкия романтизъм* ще допринесе за образоването на студентите филолози, богослови и културолози.

Горещо препоръчвам превода на книгата на чешки, френски и руски език. Текстът заслужава да представен на вниманието на чуждестранните специалисти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследването на доц. д-р Жоржета Чолакова, което е гордост за Пловдивския университет и би било и чест за всяко авторитетно висше заведение, е образец за проучване, в което приносът към литературната славистика е неделим от откритията в областта на античната и западноевропейската литература, както и от литературната теория.

Предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“ на доц. д-р Жоржета Чолакова.

30.01.2018 г.

Изготвил становището:
Проф. д-р Калина Бахнева